

NARRATÍV TÖRTÉNETFORMÁK, NŐI NARRATÍVA

Az első világháború eseményeinek elbeszélése a haditudósító Kamenitzky Etelka önéletírásában

Az utóbbi évtizedekben a tudományos kutatások terén megélnékült az érdeklődés a narratív történetformák, a női narratívumok iránt. Az első világháború centenáriuma pedig az ebben a korszakban született önéletírások, levelek, naplók jelentőségét hozta előtérbe. Az utóbbi témában való keresgélés során akadtam rá Kamenitzky Etelka (írói álnevén Ádám Éva): Hadak útján – Az Olt partjától a Piaveig című alkotására. Az író nő életének, az első világháború alatti részét bemutató mű nem csupán történelmileg meghatározó időszakon vezet keresztül, hanem női szemmel ír le olyan eseményeket, melyeket többnyire csak férfiak jegyeztek le, éltek át. Hangsúlyt fektet egy kevés forrással rendelkező témára: a háború női szereplőire és áldozataira egy olyan korban, amikor a női szerepek éppen radikális változásokon mennek keresztül.

Dolgozatomban egy korábbi kutatás részeredményeit közlöm. Ebben az önéletírásban megjelenő történetek időszakában, tehát az első világháborúban, és a lejegyző időszakban, tehát a két világháború között Magyarországon működő ideológiák megjelenését, lecsapódását igyekeztem tetten érni a szövegben. Ezen belül is leginkább az első világháborús propaganda, és a Horthy-korszakban meghatározó keresztény-nemzeti¹ ideológia elemeinek megjelenését vizsgáltam meg. A következőkben azt mutatom be, miként érhetők ezek tetten a könyvben megjelenő nőalakok jellemzőiben, leírásuk mikéntjében, beleértve az író nő önmagáról alkotott képét is.

Vizsgálatom során a következő gondolatokból indultam ki. W.I Thomas és F. Znaniecki lengyel szociológusok munkájukban jegyzik meg, hogy az egyéni élet jelenségei az egyéni tudat és az objektív társadalmi valóság közötti folyamatos interakció eredményei. Ahogy fogalmaznak, „az emberi személyiség a társadalmi fejlődésnek

¹ KÓSA 2006. 428.

egyidejűleg folyamatos alkotó tényezője, illetve folyamatosan létrejövő eredménye, és ez a kettős viszony minden elementáris társadalmi tényben kifejezést nyer.”² Ilyen társadalmi tény minden történeti narratívum is. A különböző korszakokban létrejövő narratívumok nem csupán uralkodó, vagy azokkal szemben megfogalmazott diskurzusokat hoznak létre, hanem maguk is e diskurzusok hatása alá kerülnek. Így válik lehetővé, hogy egy kor narratívumai identitásszervező eljárásként is felhasználhatóvá váljanak,³ valamint hogy egységes narratívák alakuljanak ki.

A narratíva egy korszakra, egy kultúrára jellemző narratív megjelenítés, amely egy mentalitásban ragadható meg.⁴ Egyes elméletek szerint a korszakok, korok alapvetően meghatározzák az életvezetési, kapcsolattartási stratégiákat, egyáltalán az egyének, csoportok, a társadalom mentalitását; úgynevezett korszaktudat alakul ki.⁵ Az előző korok tapasztalata segít a jelenkor értékelésében, értelmezésében. Ez a tapasztalat a múlt eseményeiből építkezik. Ezek az események dokumentumokat hoznak létre, amelyek saját kontextusukat túlélve élnek tovább, fenntartják a múlt emlékét.⁶

Ilyen emlékező dokumentumok az önéletírások is, melyek az életpálya⁷ mindennapi történeteinek összekapcsolásának, a visszaemlékezésnek, az élettörténetnek kronológiai rendbe szerkesztett írásos változatai.⁸ Az önéletírások

„fontos részét alkotják az [...] értékelő megjegyzések, normatív kijelentések, amelyek egyfajta közös gondolkodási módot, jelentésrendszert tükröznek vissza, és az élettörténetek mély szerkezetét alkotják.”⁹

Belőlük „egy morális tartalmú érték-, és normarendszer tárul fel.”¹⁰ Dolgozatomban tehát arra keresem a választ, hogy az első

² THOMAS – ZNANIECKI 1958. 1831.

³ KESZEG 2002. 257.

⁴ KESZEG 2011. 31.

⁵ KESZEG 2002. 259.

⁶ KESZEG 2011. 38.

⁷ NIEDERMÜLLER 1988. 379.

⁸ KÜLLÖS 1982. 165.

⁹ NIEDERMÜLLER 1988. 383.

¹⁰ KÜLLÖS 2000. 159.

világháborús propaganda és a két világháború közötti keresztény-nemzeti ideológia hatást fejt-e ki ezen érték- és normarendszerre, illetve ha igen, miként ragadható meg e hatás a női szerepek tükrében.

A továbbiakban a diskurzuselemzés módszerével igyekszem vizsgálni a művet, a magyar nyelvterület hagyományos néprajzi/kulturális antropológiai önéletírás-kutatás gyakorlata mentén. Elemzésemhez a szociológiában a narratív történetformák vizsgálatára létrejött fenomenológiai hermeneutika eszközkészletét is felhasználom. Elméleti nézőpontomat az önéletírások irodalmi megközelítésű elemzéseinek figyelembe vételével igyekszem tágítani. Elsőként az író életrajzi adatait közlöm, ezután pedig összefoglalom az elméleti megközelítéseket. Az elemzést egy végszóval zárom.

Az írónőről

Kamenitzky Etelka Köpecen született 1865-ben egy bányászcsaládban (édesapja Kamenitzky Benedek). Gyermekkorra nagy részét is itt töltötte

„egy példátlanul becsületes, józanon okos, közmondásosan kötelességtudó, nemeslelkű édesapa mellett és egy álmodozó, földi gondok között is óriási fantáziával, a költészet öntudatlan nyugtalanságaival telített jóságos édesanya mellett.”¹¹

A kiváló íráskészséggel megáldott Etelka a sepsiszentgyörgyi tanítóképzőbe került, majd pedagógusi pályára lépett. A Sepsiszentgyörgyi Leány Ipariskola kézimunkatanáraként is tevékenykedett. A városban működő Móricz Zsigmond Irodalmi Társaság tagjaként fiatalon bekapcsolódott az irodalmi életébe. Írói neve Ádám Éva lett. Az első világháború időszakában családi tragédiákkal kezdődött számára, majd a román betörés hatására menekülni kényszerült. Visszatérte után vált tudósítóné, a betörő hadsereg pusztításainak közvetítésére kérték fel. 1916–17-ben hadi riporterként a galíciai, majd az olasz fronton kórházakban tevékenykedett. Számos cikkét közölte a csonka országban megjelenő „Magyarország” című folyóirat. 1940 előtt a szegedi Hargitaváralja című folyóirat munkatársa volt, amiért a Kádár-

¹¹ ÁDÁM 1936. 10.

rendszer betiltotta írásait. Visszavonultan halt meg a Fejér megyei Kulcson 1958-ban.¹²

Néprajzi, kulturális antropológiai háttér

A magyar néprajzi, kulturális antropológiai érdeklődés az önéletrajzok felé akkor fordult, mikor az betört a hagyományos paraszti kultúra világába. Az egyéniségkutatás megjelenése volt az, mely fellendítette az e téren való vizsgálódást. Ennek az elméletnek a gyökerei a 19. századra nyúlnak vissza, elméleti megalapozása azonban a 20. század közepén történt. Alkalmazói a folklórtudomány hagyományos nézőpontjával szemben az egyén alkotó, variáló és megőrző szerepét emelték ki.¹³ A történettudomány területén kialakult oral history irányzatát Dégh Linda az 1970-es évektől a néprajztudományban is alkalmazni kezdte. Az elmélet alapját az képezte, hogy

„minden generáció átélte a saját életében olyan politikai, gazdasági, vagy társadalmi változásokat, amelyek akár akarták, akár nem, erős lenyomatot hagytak az egyén életvezetésén, a törekvések perspektíváin.”¹⁴

A 20. század folyamán ilyen meghatározó jelenség volt például a két világháború.

Az irodalomtudomány területén szintén a '70-es években alakult ki egy komoly tudományos diskurzus az önéletrajzok kérdéskörében. Ekkortól fektették le az önéletrajzi és önéletrajzi jellegű szövegek vizsgálatának alapköveit; ennek egyik meghatározó személyisége Philippe Lejeune is.¹⁵ Ugyanebben az időben született meg a narratológia mint önálló kutatási irány is, mely

„figyelmét a történetek cselekményére, szereplőire, műfaji jegyeire, a történetalkotás szabályaira, a műfajokra és médiumokra irányítja. [...] az emlékezet kényszerei, stratégiák

¹² Kisgyörgy Zoltán: Kamenitzky Etelka (Mementó). *Háromszék független hetilap* 2010. november 24.

¹³ KESZEG 2011. 19.

¹⁴ MOHAY 2000. 779.

¹⁵ LEJEUNE 2003.

leírása, a tár-kapacitás, a megértés feltételeinek és kontextuális tényezőinek visszanyerése iránt érdeklődik.”¹⁶

Ez volt az az irányzat, ami később a hazai néprajzi, kulturális antropológiai vizsgálatokban is teret nyert.

Az első világháború nem csupán a népköltészet területén nyitott új műfajokat, hanem az irodalom terén is megélnkítette a visszaemlékezés-jellegű munkákat. Önéletrajzok, önéletrajzi regények kerültek nyomtatásba. Megszaporodtak a női alkotók tollából származó önéletrajzi, illetve önéletrajzi jellegű írások is. Ezek vizsgálata aztán csupán a 20. század harmadik harmadában kezdődött meg. Ilyen jellegű kutatásokat végzett például Zsadányi Edit¹⁷ vagy Séllei Nóra¹⁸ is; utóbbi négy középosztálybeli, a század elején alkotó nő, köztük Kaffka Margit önéletrajz jellegű írásait elemezte.

A kulturális antropológia területén R. Redfield volt az (1960), aki figyelmet szentelt a mindennapi történetek, önéletírások fontosságának. Ő azt hangsúlyozta, hogy az élettörténetek a valóságról alkotott képet tükrözik.¹⁹ A történeti narratívumok, azon belül is az írott szövegek vizsgálatában sok kutató az emlékezés folyamatának feltárásából indult ki. Maurice Halbwachs az 1920-as években kezdett el foglalkozni az emlékezés mint kulturális jelenség kérdéskörével. Ő alakította ki a kollektív emlékezet, és az emlékezetkultúra fogalmát. Elméletét Jan és Aleida Assmann fejlesztette tovább. Pierre Nora a kollektív emlékezet hatását a nemzeti kultúrák kiépítésében vizsgálta, annak identitásépítő tulajdonságát tárta fel.²⁰

A harctér és a nő

A 20. század folyamán, többek között az első világháború hatására a magyar társadalomban olyan változások történtek, melyek a női szerepek hagyományos szemléletmódját is megváltoztatták. Az első világháborús viszonyok árnyalták a hagyományos munkamegosztást,

¹⁶ KESZEG 2011. 28.

¹⁷ ZSADÁNYI 2006.

¹⁸ SÉLLEI 2001.

¹⁹ KÜLLŐS 1982. 165.

²⁰ ASSMANN 2013.

elterjedt és más megítélésű lett a női munka.²¹ A modern nő képének megjelenése azonban még sokáig nem jelentette a hagyományos felfogás eltűnését.²² A háború után hirdetett keresztény-nemzeti ideológia konzervatív nézeteket közvetített, így „a háborús trauma hatására sem kérdőjeleződött meg a nők hagyományos szerepriásza (anya-feleség-háziasszony)”. Ezek a szerepek azonban új jelentésekkel töltődtek fel, „lehetőség nyílhatott kiterjesztett gyakorlásukra az otthon küszöbén túl, a nemzet védelmének érdekében.”²³

Az önéletírást a női szerepek szempontjából három irányból vizsgáltam meg: egyrészt az író önmagáról kialakított képében kerestem azt az anyaképet, amely a keresztény-nemzeti ideológia tükrében újraértelmeződött, nemzeti szintre emelkedett. Másrészt az író tanítónői mivoltára való tekintettel az önéletírás megszületésének okítói, tanítói céljait vázoltam fel. Harmadrészt pedig azokat az író által ábrázolt nőképeket mutattam be, amelyek mintegy előrevetítik a női szerepek változását, de egyben megmutatják, a mindennapitól való kitűnésük által, a korban uralkodó, még hagyományosnak mondható nőképet is.

Egy önéletrajzból nem feltétlenül a szerző egyénisége, vagy a szerzői egyéniség olvasható ki, hanem egyfajta imázs, amit saját magáról alkot. „Ez az imázs legtöbbször éppen a közösség által általánosan elfogadott véleményekre adott válaszként értelmezhető, függetlenül attól, hogy a közösség receptálta-e vagy sem.”²⁴ Az író önmagáról alkotott képe tehát a korban uralkodó értékrend által befolyásolt, annak igyekszik, vagy éppen nem igyekszik megfelelni. A munkában megjelenő kép, amit magáról kialakít, véleményem szerint összecseng a keresztény-nemzeti ideológia gondolataival, a nők anya- és nemzetvédő szerepét mossa egybe. Ennek legfontosabb eleme a beteg katonákról való gondoskodás. Az író gyakran olyan közelinek ábrázolja a szívéhez a magyar katonákat, hogy egyfajta gondoskodó anyaszerepet tulajdoníthatunk neki. Olyan kifejezéseket használ, mint „a katonáim”²⁵ vagy „magyar katonáim”.²⁶

²¹ PETŐ 1997. 273.

²² GYÁNI 2006. 70.

²³ ÁRVAI 2013. 1.

²⁴ SZŐCS 2011. 53.

²⁵ ÁDÁM 1936. 226.

²⁶ ÁDÁM 1936. 239.

Nem csak a könyvben ismertetett időszakra vonatkoztatva építi fel önarcképét: ezt a kötelességének érzett vállalkozást folytatja a könyv történetén kívül eső időszakban is. Az erre vonatkozó utalások, és az utolsó oldalon található romantikus hangvételű leírások egy olyan nő alakját igyekeznek bemutatni, aki szűkebb (család, otthon), és tágabb értelemben vett Hazájának elvesztése ellenére is hisz a feltámadásban, és vállalja a társadalom által ráruházott szerepeket: a hazafias, gondoskodó „Anyá” szerepét.

Az önéletírásban nem egyszer kerül megerősítésre, hogy megalkotása okítói, példaadó célból történt. „[...] mindenütt lásd meg a személyen túl kezdődő dolgokat és okulj a történelem tanulságain.” – írja a bevezető előtt az író.²⁷ Nem csupán a háborúból való okulást kívánja azonban elérni, többször a narrációiban is állást foglal. Például a nők háborúban betöltött szerepéről így fogalmaz meg kritikát:

„Ritkán lehetett hallani nő ajkáról a klasszikus szállóigét: »Ezzel, vagy ezen.« [...] A világháború alatt az anyák és hitvesek inkább önzően ragaszkodtak harctéren küzdő hőseinkhez. [...] A felmentési kísérletek, a hazuról jött kétségbeesett levelek letörték a katona lelkierejét, csökkentették kitartását, ellenállóságát és fokozták a katonák lelkiszenvédeit.”²⁸

Példaként állítja elénk nem csak saját élettörténetét, önfeláldozását, de a nemzeti történelem alakjait is. Kötelezettségének érzi az olyan történetek összegyűjtését, melyben a nők „erőn felül” teljesítenek, nem elvárt módon, hősieen, önfeláldozóan viselkednek. Ezekben a történetekben olyan a „tipikustól” eltérő szerepeket jelenít meg, melyek, mint azt korábban megfogalmaztam, előrevetítik a női szerepek változását, de egyben megmutatják, a mindennapitól való kitűnésük által, a korban uralkodó, még hagyományosnak mondható nőképet is. Hiszen a „tipikus attól függően tipikus, hogy milyen társadalmi körre vonatkoztatjuk, és mivel hasonlítjuk össze.”²⁹

Ilyen nőalakok például a következők: a furfangos megmentő alakja elsősorban az erdélyi részben jelenik meg. A szász és székely asszonyok talpraesettségének hála az otthonaikban maradók közül

²⁷ ÁDÁM 1936. 3.

²⁸ ÁDÁM 1936. 278.

²⁹ MOHAY 2000. 773.

sokan menekülhettek meg. A nemzet „nemesasszonyai”, „úrínők”, „úrasszonyok”, bárónők komoly feladatokat vállaltak mind az otthon maradtak, mind a menekülők igazgatásában, mind a kórházak vezetésében, a betegek ápolásában. Gróf Teleki Sándorné alakjának az író nő külön oldalakat szentel.

A katonanők speciális helyzetűek: életútjuk sokall inkább az egyéni, mint a kollektív igényeknek felel meg. Az író nő így ír róluk:

„Egészen bizonyos, hogy a világháborúban részt vett nemzetek sorában mindenütt akadtak katonaruhában, katonasorban harcoló nők is. [...] Tagadhatatlan, hogy nálunk is, másutt is, a hazaszeretet mellett, egyéni hajlamok is üzték-hajtották a nőt. A háborús keret megadta egyeseknek a lehetőséget nagyobb egyéni szabadságra, hazafias cél szolgálatában.”³⁰

A nőorvosok, az ápolók szerepe ugyan nem feltétlenül a tipikustól eltérő jelenség: hiszen a női gyengédség az, ami képessé teszi a gyengébbik nemet e feladatok vállalására.

„Hiszem, hogy minden orvos lelkiismeretes. De ahogy a nőorvosok kezelték a beteg katonákat, arra férfiorvos nem képes. Az a féltő, aprólékos gond, ahogy vizsgálta, az a vissza-visszatérő meleg tekintet, ahogy a takarót önkénytelenül rásimítja, ahogy az ajtóból még egyszer visszanéz, az már nem az orvos kötelessége. Ez már a nő lelke.”³¹

Azonban az önkéntesen vállalt, sokszor igen nehéz körülmények között, a megszokott környezettől távol lévő munka már egy, a korábbiaktól eltérő szemléletet vetít előre.

„Végszó”

Munkámban arra kívántam példákat hozni, hogy az az értékrend, mely egy önéletírás mély szerkezetéből kiolvasható, a korban uralkodó ideológiák által is befolyásolt, ami a kultúra további szintjeit vizsgálva azt jelenti, hogy „az, hogy az emberek mire emlékeznek, és az

³⁰ ÁDÁM 1936. 90.

³¹ ÁDÁM 1936. 170.

események hogyan struktúrálnak, lényegileg függ azoktól a szociális folyamatoktól, amelyek ezeket az embereket körülveszik.”³² Hogy a visszaemlékezések „a tömegeket mozgató ideológiák hatásaira, érvényesülési formáira is fényt vetnek.” A női szerepekhez kapcsolódó jelenségek mindennapi életben, világnézetben, gondolkodásmódban való lecsapódását kívántam megjeleníteni az önéletírás vizsgálatának segítségével. Azt az általános tételt kívántam bizonyítani, hogy a világ, jelen esetben a múlt értelmezése nem kizárólag egyéni tapasztalatokon, az egyén által megszerzett tudáson alapszik, hanem jelentős részben kollektív.³³

IRODALOM

ÁDÁM Éva

1934 *Hadak útján: az Olt partjától a Piavéig*. Magyar Szépirodalmat Pártoló Egyesülete, Budapest.

ÁRVAI Tünde

2013 *Honleányok*. Honvédelmi nevelés és munka a leánylevente-mozgalomban. *Századvég* 18. évf. 68. sz. 23–40.

ASSMANN, Jan

2013 *A kulturális emlékezet*. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban. Atlantisz Kiadó, Budapest. 29–86.

GERGEN, Kenneth. J. – GERGEN, Mary M.

2001 A narratívumok és az én mint viszonyrendszer. In: LÁSZLÓ János – THOMKA Beáta (szerk.): *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest. 77–119.

GYÁNI Gábor

2006 *Hétköznapi élet Horthy Miklós korában*. Corvina Kiadó, Budapest.

³² GERGEN – GERGEN 2001. 80.

³³ ROMSICS 2004. 165.

JAKAB Albert Zsolt – KESZEG Anna – KESZEG Vilmos

2007 *Emberek, életpályák, élettörténetek*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.

JOVCHELOVITCH, Sandra

2001 Szociális reprezentáció és narrativitás: A közélet történetei Braziliában. In: László János – Thomka Beáta (szerk.): *Narratívák 5. Narratív pszichológia*. Kijárat Kiadó, Budapest. 175–188.

KESZEG Vilmos

2002 *Homo narrans*. Komp-Press, Kolozsvár.

2008 *Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség*. Egyetemi jegyzet. Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár, 283-310.

2011 *A történetmondás antropológiája*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár. 165–194.

KÓSA László

2006 *Magyar művelődéstörténet*. Osiris Kiadó, Budapest.

KÜLLŐS Imola

1982 A személyes dokumentumok kutatása a magyar folklorisztikában. In: Küllős Imola (szerk.): *Az életrajzi módszer. Alkalmazása és eredményei a néprajzban és az antropoló-giában*. (Documentatio Ethnographica 9.) MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest. 163–173.

1988. Igaz történet, élettörténet, önéletrajz. In: Vargyas Lajos (szerk.): *Magyar Néprajz V*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 251–266.

2000 A női önéletrajzok folklorisztikai vizsgálatának néhány tanulsága. In: Balázs Géza (szerk.): *Folklorisztika 2000-ben: folklór, irodalom, szemiotika. Tanulmányok Voigt Vilmos 60. születésnapjára*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Budapest. 134–163.

LEJEUNE, Philippe

- 2003 *Önéletírás, élettörténet, napló. Válogatás Philippe Lejeune írásaiból.* L'Harmattan Kiadó, Budapest.

MOHAY Tamás

- 2000 Egyének és életutak. In: PALÁDI-KOVÁCS Attila (szerk.): Magyar Néprajz VIII. Társadalom. Akadémiai Kiadó, Budapest. 760–790.

NIEDERMÜLLER Péter

- 1988 Élettörténet és életrajzi elbeszélés. *Ethnographia* XCIX. 376–389.

PÁSZKA Imre

- 2007 *Narratív történetformák a megértő szociológia nézőpontjából.* Belvedere Meridionale, Szeged.

PETŐ Andrea

- 1997 „Minden tekintetben derék nők”. A nők politikai szerepei és a nőegyletek Magyarországon a két világháború között. In: NAGY Beáta – S. SÁRDI Margit (szerk.): *Szerep és alkotás. Női szerepek a társadalomban és az alkotóművészetben.* Csokonai Kiadó, Debrecen. 268–278.

ROMSICS Gergely

- 2004 *Mítosz és emlékezet. A Habsburg Birodalom felbomlása az osztrák és a magyar politikai elit emlékirat-irodalmában.* L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- 2010a Az első világháborús magyar emlékezet. In: ROMSICS Ignác (szerk.): *Magyarország az első világháborúban.* Kossuth Kiadó, Budapest. 179–196.

SÉLLEI Nóra

- 2001 *Tükröm, tükröm... Író nők önéletrajzai a 20. század elejéről.* Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen.

SZŐCS Levente

- 2011 *20. századi gyergyói népi önéletrajzok. A népi önéletírás funkciói.* Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár.

THOMAS, William Isaac – ZNANIECKI, Florian

1958 *The Polish Peasant in Europe and America*. Dover Publications, New York.

ZSADÁNYI Edit

2006. *A másik nő. A női szubjektivitás narratív alakzatai*. Ráció Kiadó, Budapest.

PAJOR, KATALIN

FEMALE NARRATIVE STORY FORMS

The narration of the First World War in the autobiography of journalist Etelka Kamenitzky

In recent decades there was increased interest in individual and collective memory, in the form of narrative stories (life stories, autobiographies), including women's narratives on the field of scientific research. The First World War's centenary emphasized the importance of autobiographies, letters and diaries of that era. During my research in this topic, I came upon Etelka Kamenitzky's (pseudonym Éva Ádám) work, the *Hadak útján – az Olt partjától a Piavég* (On the way of Armies – inshore of Olt until Piave). The work guides us through the happenings of the First World War, revealing the daily life of non-combatants (auxiliary) persons and of the returning inhabitants of Transylvania (former part of Hungary, present day Romania) after the entry of the Romanian army. Its significance is that it represents all the occurrences from a woman's view and focuses on a rare-researched topic, on female victims and participants of the war. The autobiography was examined by discourse analysis technique, along with traditional ethnographic and anthropological research methods of autobiographical works in the Hungarian-speaking area. In this work the main focus was on how the ideologies from the First World War and these between the two world wars effected on the interpretation of women's roles and of the female characters of the book. It was also examined how the writer depicts women participating in the war and how she evaluates their role.